

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 27.08.2025
(протокол №1)

Силабус
навчальної дисципліни
Провідні тенденції історичної регіоналістики
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Історія»
Спеціальність «В9 Історія та археологія»
Галузь знань «В Культура, мистецтво та гуманітарні науки»
Рівень вищої освіти: другий

Викладач (і)	Константинова Вікторія Миколаївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/konstantinova-viktoriya-mykolayivna/
Контактний тел.	+380 97 394 36 73
Е-mail викладача:	vnkonst@ukr.net
Графік консультацій	Консультація відбуваються за допомогою дистанційних технологій у вільний від занять час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік (мІС):

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні/семінарські/лабораторні заняття	Самостійна робота	звітність
3/18	8 годин	8	–	2 (залік)

Обсяг курсу на поточний навчальний рік (мІС-з):

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні/семінарські/лабораторні заняття	Самостійна робота	звітність
3/10	4 годин	4 годин	–	2 (залік)

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: історична регіоналістика, регіон, просторовий підхід, локальна історія, Мікроісторія, Глобальна історія, ідентичність, регіональна пам'ять, центр–периферія, культурний ландшафт, міждисциплінарність, Постколоніальні студії, просторовий аналіз.

Мета та предмет курсу:

Метою освітнього компоненту є формування системного уявлення про історичну регіоналістику як сучасний науковий напрям, що досліджує просторову диференціацію історичних процесів, регіональні особливості розвитку та взаємодію локального і глобального рівнів історії. Курс

спрямований на опанування методологічних підходів до аналізу регіонів як соціокультурних і історичних конструктів.

Предметом освітнього компоненту є регіон як історико-просторовий феномен, а також процеси формування регіональної ідентичності, пам'яті, соціальних структур і культурних практик у різних історичних контекстах.

Компетентності та програмні результати навчання:

№	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
1	Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК 05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>ЗК 06. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК 07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>ЗК 08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК 09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p>	<p>ПРН 1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.</p> <p>ПРН 2. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науковопопулярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.</p> <p>ПРН 3. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.</p> <p>ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.</p> <p>ПРН 5. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.</p> <p>ПРН 6. Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання.</p> <p>ПРН 7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>ПРН 8. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у</p>

2	<p>Фахові компетентності спеціальності (ФК)</p>	<p>ФК 01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.</p> <p>ФК 02. Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.</p> <p>ФК 04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямків та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.</p> <p>ФК 05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.</p> <p>ФК 06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.</p> <p>ФК 08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.</p> <p>ФК 09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної</p>	<p>наукових й археологічних експедиціях тощо.</p> <p>ПРН 9. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн</p> <p>ПРН 11. Створювати оригінальні дослідницькі задачі або гіпотези на основі новітніх наукових досягнень, виявляючи проблеми, що потребують додаткового дослідження</p> <p>ПРН 12. Вміння аналізувати різні історичні концепції та теорії, розуміння різних підходів до вивчення історії та їхнього впливу на формування історичних знань</p>
---	---	--	---

		діяльності у сфері історії та археології. ФК 12. Здатність самостійно формулювати та вирішувати оригінальні дослідницькі завдання. ФК 13. Критичне розуміння сучасного стану розвитку та засад функціонування історичної науки.	
--	--	---	--

Зміст курсу:

Історична регіоналістика як науковий напрям: становлення та методологія.
 Поняття регіону: підходи до визначення та типологія регіонів.
 Просторовий поворот у гуманітарних науках та його вплив на історію.
 Співвідношення локального, регіонального та глобального рівнів аналізу.
 Регіональна ідентичність та політика пам'яті.
 Центр і периферія: моделі взаємодії та нерівності розвитку.
 Регіон у контексті імперій та національних держав.
 Мікроісторичні підходи у дослідженні регіонів.
 Міждисциплінарні методи: історія, географія, антропологія, соціологія.
 Сучасні тенденції розвитку історичної регіоналістики та її практичне значення.

Методи навчання: евристична бесіда, бесіда, пояснення; інтерактивні методи (робота в малих групах, мозковий штурм, метод проєктів, дискусія), імітаційна гра (наукова конференція, семінар-диспут), мультимедійна презентація, методи контролю і самоконтролю, самооцінювання, взаємооцінювання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Викладачі та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень: [Про організацію освітнього процесу в БДПУ](#), [Про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про політику попередження і боротьби із сексуальними домаганнями та дискримінацією у Бердянському державному педагогічному університеті](#) та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Відвідування занять з курсу є особистим вибором здобувача освіти. Під час лекційних занять лектор розкриває проблемні питання та концепти, які включені до семестрового оцінювання з курсу (екзамену). Під час практичних (семінарських) занять здобувачі освіти відповідають на оприлюднені заздалегідь проблемні питання, приймають участь в дискусіях та обговореннях. Важливим елементом опанування знаннями є *самостійна робота* студентів у вільний час від аудиторних занять (археологічна лабораторія, методичний кабінет, читальний зал).

Під час самостійної роботи здобувачі освіти готують індивідуальні завдання з курсу, які мають бути завантажені на платформу MOODLE у встановлені терміни. Право на перескладання поточних оцінок можуть отримати лише ті здобувачі, які пропустили заняття з поважних причин (лікарняний чи відрядження). Перескладання відбувається у формі усної співбесіди. Підсумковий контроль у формі екзамену складається з двох частин – тестова (розміщена на платформі

MOODLE, тест має бути виконаний до дня екзамену) та усна (відповідно до розкладу екзаменаційної сесії, за екзаменаційними білетами у формі усної співбесіди). Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Використання штучного інтелекту (ШІ) при підготовці до практичних занять можливе виключно для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладу джерел. Заборонено генерувати неперевірені та неправдиві факти (див. [Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#)).

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: У процесі дистанційного навчання для реалізації дисципліни використовується персональний комп'ютер або ноутбук із стабільним доступом до мережі Інтернет, вебкамера, гарнітура (мікрофон і навушники), а також за потреби — планшет або смартфон як додатковий пристрій для участі в заняттях і виконання завдань.

Програмне забезпечення включає платформи для організації відеоконференцій (наприклад, Zoom, Google Meet або Microsoft Teams), системи управління навчанням (Google Classroom, Moodle), текстові та презентаційні редактори (Microsoft Word, Google Docs, PowerPoint), а також сервіси для спільної роботи та обміну файлами (Google Drive, OneDrive).

Наочність дисципліни забезпечується використанням мультимедійних презентацій, інтерактивних схем і таблиць, відеолекцій, навчальних демонстрацій, цифрових підручників і статей, а також візуалізацій у форматі інфографіки. Додатково можуть застосовуватися онлайн-тести, інтерактивні завдання та симуляційні матеріали, що сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу та підтримують активну взаємодію зі студентами в дистанційному форматі.

Система оцінювання та вимоги: підсумкова рейтингова оцінка з курсу не може перевищувати 100 балів та розподіляється наступним чином: заходи поточного контролю – не перевищують 50 балів, залік – не перевищує 50 балів. За роботу на практичних (семінарських) заняттях здобувач може отримати не більше 30 балів. *Критеріями оцінки при усних відповідях* виступають: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, збірників документів, журналів, інших періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. Тобто 5 балів – за повну та добре аргументовану й проілюстровану прикладами доповідь, 4 – за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення, проілюстроване прикладами, 3 – неповна відповідь з наведенням поодиноких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення та приклади. **Самостійна робота студентів.** Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем у вигляді ілюстративного альбому-реферату. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді написання реферату. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів у кожному із змістових модулів.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація) Базова:

1. Андерсон В. Проблеми регіоналізації України: теорія, практика, перспективи // Розвиток України в регіональній перспективі: політичні, економічні, соціальні проблеми регіоналізації К., 2002.
2. Величко В.В. Теоретичні та методологічні засади регіонознавства в наукових дослідженнях в Україні та інших європейських державах. Науковий вісник Дипломатичної академії України, 17, с. 138-144. 2011
3. Верменич Я. Історична регіоналістика в Україні: спроба концептуального аналізу. К., 2003.

4. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К., 2003.
5. Гайдук В., Кучеренко Т., Михальченко М. Україна у регіональному вимірі: проблеми та перспективи. - Донецьк, 2002.
6. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети. – К.: Наукова думка, 2006. – 511 с.
7. Панченко Т.В. Політична регіоналістика: навчальний посібник / Т.В. Панченко. – Х.:ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – 188 с.

Додаткова

1. Бабурин С.И. Территория государства: правовые и геополитические проблемы. – М, 1997.
2. Багалій Д. Історія Слобідської України / Д. Багалій. – Харків, 1918.
3. Брайчевський М. Біля джерела слов'янської державності / М. Брайчевський. – К., 1964.
4. Верменич Я. В. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / НАН України. Інститут історії України. - У 2-х чч. - К.: Інститут історії України, 2009.
5. Верменич Я.В. Пошук моделей консолідації української нації на рубежі ХІХ і ХХ століть: погляд з понад сторічної відстані. - К.: Інститут історії України НАН України, 2016. - 99с.
6. Верменич Я.В. Регіональна аналітика в Україні: сучасні дискурси соціогуманітаристики. Аналітична записка. - К.: Інститут історії України НАН України, 2018. - 110 с.
7. Верменич Я.В. Регіональна інтеграція в умовах глобалізації: теорії та сучасні реалії / Відповідальний редактор В.А.Смолій. – К.: Інститут історії України НАН України, 2018.
8. Козловський А. Встановлення українсько-польського кордону (1941 – 1951 рр.) / А. Козловський. – Львів, 1998.
9. Колосов В.А., Мироненко Н.С. Геополитика и политическая география. - М., 2001.
10. Конструювання української ідентичності: національні й регіональні проекти другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / Відповідальний редактор В.А. Смолій. – К.: Інститут історії України НАН України, 2016. – 356 с
11. Кордуба М. Територія і населення України / М. Кордуба. – Відень, 1918.
12. Крикун Н. Адміністративно-територіальне устроєство Правобережної України в ХV – ХVІІІ вв. / Н. Крикун. – К., 1992.
13. Лаврів П. Історія Південно-Східної України / П. Лаврів. – Львів, 1992.
14. Левчук Л.Т. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посіб. К.:Либідь, 1997.
15. Матвієнко А.С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна / Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2015. – 376 с.
16. Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. К.: КНУ, 2000.
17. Основи етнодержавознавства. За ред. Ю. Римаренка. – К.: „Либідь“, — 1997. – 655с.
18. Регіоналізація і вибори як засоби удосконалення владних відносин в Україні: теорія і практика. За ред. О.О. Дьоміна. – Харків, 2003.
19. Романюк С.А. Політика регіонального розвитку: сучасний стан і нові можливості: регіональні дослідження. — Київ, 2001.

20. Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України / В. Сергійчук. – К., 2000.
21. Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України / В. Сергійчук. – К., 2000.
22. Схід і Південь України: час, простір, соціум. В 2 т. – Т 1. Колективна монографія / Відп. ред. В. А. Смолій; кер. авт. кол. Я.В.Верменич. – К.: Інститут історії України, 2014. – 378 с. – (Студії з регіональної історії)
23. Тронько П. Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень: досвід, проблеми, перспективи. – К., 2001. – 49 с.
24. Elazar D. (ed.) Federal System of the World: A Handbook of Federal, Confederal and Autonomy Arrangements. 2 ed. Harlow: Longman Group Limited, 1994.
25. Federalism and Federation in Western Europe, ed. by M.Burgess, - London, 1986
26. Keating M. The New Regionalism in Western Europe: Territorial Restructuring and Political Change / M. Keating. – Cheltenham: Edward Elgar, 1998. – 242 p.
27. King P. Federalism and Federation. The Johns Hopkins University Press, 1982
28. Marks G. Territorial Identities in the European Union / G. Marks // Regional Integration and Democracy \ ed. by J. Anderson. – Boston, 1999. – P. 69-94.
29. Markusen Ann. Regions: the Economics and Politics of Territory. USA, 1987
30. Nation and Identity in Contemporary Europe. Ed. by B.Jenkins and S.Sofos. - London, 1996
31. Rokkan S. State Formation, National Building and Mass Politics in Europe. Oxford, 1999.
32. Taylor P.J., Flint C. Political Geography, World-Economy, Nation-State and Locality. 4th edition. - Harlow, 2000.

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України – Історична регіоналістика - http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Rehionalistyka_istorychna
2. Інститут історичної урбаністики - бібліотека - <http://ri-urbanhistory.org.ua/library-archive/libra>
3. Регіональні дослідження - https://stud.com.ua/26389/geografiya/regionalni_doslidzhennya
4. Історичне краєзнавство та регіональні дослідження - <http://science.kpnu.edu.ua/naukovi-struktury/istdosl/>